
Druhý kongres slovenských slavistov

4. 11. 2015, pavilón QUTE

Štefan Luby

Po roku 1990 som ako štipendista Nadácie A. von Humboldta hosťoval na Univerzite v Bielefelde. Jej knižnica je najväčšia univerzitná knižnica, akú som doteraz videl. Jedna z veľkých sál je venovaná germanistike, romanistike, rusistike, slavistike a podobným disciplinám. V slavistickom regáli som objavil asi sto českých a štyri slovenské tituly. Jedným z nich bola pritom knižka nášho austrálskeho emigranta Františka Vnuka *Sedemnást' neúrodných rokov 1945 – 1962*. Zaoberal sa v nej slovenskou literatúrou. Podstatné je však, že vo veľkej knižnici boli iba štyri slovenské knihy, čo nesvedčilo o veľkej viditeľnosti našej vlastivedne orientovanej vedy v tomto prostredí.

Roku 1992 som sa stal členom Predsedníctva SAV a zúčastnil som sa rokovania o organizovaní 11. medzinárodného zjazdu slavistov roku 1993. Uskutočnil sa v mojej *alma mater* Elektrotechnickej fakulte STU v Mlynskej doline, čo zvýšilo môj záujem o účasť na jeho niektorých podujatiach. Po odchode B. Lichardusa do USA na jar 1994 som prevzal funkciu predsedu SAV už dobre pripravený na to, aby som podporil vznik Slavistického kabinetu SAV, k čomu došlo na rokovaní Predsedníctva SAV v decembri 1994. Neprebehlo to hladko. Veď prvé roky deviatej dekády minulého storočia boli obdobím, v ktorom sa SAV redukovala z hľadiska počtu pracovníkov na polovicu a na základe akreditácie sa zrušilo alebo zlúčilo asi desať pracovísk, ktorých počet sa nekriticky rozmnožil v porevolučnom „veľkom tresku“. Založenie Slavistického kabinetu SAV bolo plavbou „proti prúdu“ a vieme, aký silný je prúd Dunaja v Bratislave. Keby sme boli chceli vytvoriť nejaké pracovisko napr. v Banskej Bystrici, kde ich je dodnes málo, bolo by to ľahšie, Hron sa s Dunajom nedá porovnať. Akcia bola však zlomová v tom, že v SAV sme prekonali defenzívnu mentalitu a dovolili sme si vytvoriť nové pracovisko.

O desať rokov bol kabinet povýšený na ústav a dostal meno Slavistický ústav Jána Stanislava SAV. Aj tu bol hlavným vyjednávačom, rovnako ako pri vzniku kabinetu, a ako vždy veľmi dôrazným, prof. Ján Doruľa. Nepochybujem však o tom, že vyjadroval mienku celého kolektívu. Ideu povýšiť kabinet na ústav, hoci aj s podprahovým množstvom pracovníkov, presadzoval dnes už nebohý člen P SAV Milan Zemko. Vo svojej argumentácii bol racionálny, ale keď sa diskusia vyhrotila, neváhal pripomenúť, že slovo *cabinet* vo francúzštine značí pracovňu, komoru, v krajnom prípade toaletu, čo nerobí SAV dobré meno. Aj idea pomeno-

vať pracovisko menom slovenského vedca mala kritikov, veď našim cieľom bola „svetovosť“. Ja si však myslím, že takéto dedikácie by sa mali vykonať aj pri iných ústavoch SAV a Slavistický ústav Jána Stanislava spolu s Jazykovedným ústavom Ľudovíta Štúra SAV sú v tomto zmysle predvojom.

Keď teraz listujem v publikácii *Dvadsať rokov inštitucionalizovanej slavistiky v SAV*, zostavenej súčasným riaditeľom prof. Petrom Žeňuchom, ktorého nám prof. Doruľa odorúčal ako svojho nástupcu ešte počas jeho humboldtovského pobytu, môžem konštatovať, že založenie pracoviska prinieslo dobrú úrodu. Je zrejmé, že na takej veľkej ploche, akou je slavistika, sme schopní iba vkladať kamienky do mozaiky. Je to otázka kapacít. Domnievam sa, že SAV by mohla pri dvadsiatom výročí posilniť ústav aspoň v minimálnom rozsahu.

Osobitne chcem spomenúť projekt *Kamaldulskej Biblie*, ktorou ústav prispel do kategórie veľkých národných projektov, kam patrí *Encyklopédia Beliana*, *Slovník súčasného slovenského jazyka*, *Národný jazykový korpus* a ktoré dokumentujú nie vždy doceňovaný prínos III. oddelenia vied do formovania profilu celej SAV. Projekt, ktorého realizácia mala aj niektoré osobné riziká, o ktorých som písal v knižke *Moji intelektuáli III*¹, mal celospoločenskú odozvu a dva veľké folianty sa predstavili verejnosti za prítomnosti najvyšších parlamentných a cirkevných autorít, medzi ktorými nechýbal Pavol Hrušovský a dnes už nebohý Ján Chryzostom kardinál Korec. V tvorbe ústavu má však svoje významné miesto aj dedičstvo sv. Cyrila a Metoda, profily slovenských osobností, jazyková literatúra a iné diela. Za to patrí ústavu vďaka.

Európska únia sa dnes borí s obrovskými problémami sociálnej nerovnosti na spojnici západ-východ, krachujúcimi ekonomikami južných regiónov, migrant-skou krízou, absenciou vízie, ktorá sa nahrádza snahou o uchopenie a koncentráciu kompetencií, sebarealizovaní sa v zástupných problémoch úsporných žiaroviek a vysávačov, nakladania s pomyjami, novými rodnými číslami a p. A to pri nevyjasnení finality integračného procesu v zmysle politickom i geografickom. Toto všetko umocňuje význam slavistického aj iných odborov vlastivedného výskumu, pretože oni sú obalmi našej národnej identity. Sú to nevratné obaly na rozdiel od európskeho obalu, ktorý môže byť vratný aj biodegradovateľný, ako sme o tom nedávno diskutovali s Dr. Jozefom Šimúthom.

Vznik a práca Slavistického ústavu Jána Stanislava SAV je v kontexte slovenskej slavistiky cenným vkladom do našej národnej kultúry a pri najbližšej návšteve Bielefeldu sa pôjdem pozrieť do univerzitnej knižnice, ako sa rozmnožili slovenské tituly.

Bratislava, november 2015

¹ Zrod faksimilného vydania *Kamaldulskej Biblie*. In Luby, Štefan: *Moji intelektuáli III*, Bratislava: VEDA, vydavateľstvo SAV, s. 47-51.